

Union of India and others v. Hari Rain (Sharma, J.)

ਇਸ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਮਲਾ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵੀਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਬਹਾਦਰ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ। ਜੇ. ਕਿ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਸ਼ਰਮਾ, ਜੇ...ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਗੁਲਜ਼ੇਬਾ

ਬੀ.ਆਰ.ਟੀ

ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ

ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਬਹਾਦਰ ਪੀ.ਸੀ ਪੀਡੀਟ ਅਤੇ ਪੀ.ਡੀ ਸ਼ਰਮਾ, ਜੇ.ਜੇ.

ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਪਟੀਸ਼ਨਰ

ਬਨਾਮ

ਹਰੀ ਰਾਮ, ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਾ

1959 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਵੀਜ਼ਨ ਨੰ. 240.

ਸਤੰਬਰ 29, 1967

ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦਾ ਕੋਡ (1908 ਦਾ ਐਕਟ V)- ਇਵੈਕਿਊ ਪ੍ਰੋ ਪਰਟੀ ਐਕਟ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ (1950 ਦਾ XXXI) - ਐੱਸ. 4, 28, 46 ਅਤੇ 48— ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ (ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੋਬਾ) ਐਕਟ (1954 ਦਾ ਐਕਸਯੂਵੀ) - ਐੱਸ. 21, 27, ਅਤੇ 36— ਨਿਕਾਸੀ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਪਟੇਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਿ ਲੀਜ਼ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ, ਬੇਅਸਰ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿ ਇਹ ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਲੀਜ਼ ਦੇ ਖਾਤੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਰਕਮ ਵਸੂਲਣ ਅਤੇ ਉਸ ਪੱਖੋਂ ਕੋਈ ਕਦਮ

ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਲਈ-ਕੀ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਯੋਗ ਹੈ।

ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਐਡ ਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇਵੈਕੂਈ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਐਕਟ, 1950 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 4, 28, 46 ਅਤੇ 48 ਅਤੇ ਡਿਸਪਲੇਸਡ ਪਰਸਨਜ਼ (ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ) ਐਕਟ, 1954 ਦੀ ਧਾਰਾ 21, 27 ਅਤੇ 36 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਨਿਕਾਸੀ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਲੀਜ਼ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ, ਬੇਅਸਰ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਬੰਧਨਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੇਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਵਾਨੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਵੀ ਰਕਮ ਵਸੂਲਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਹੋਏ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰੇ।

Union of India and others v. Hari Rain (Sharma, J.)

ਉਸ ਲੀਜ਼ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਉਸ ਲਈ ਕੋਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਾਹਤਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 1956 ਦੇ ਐਕਟ 91 ਦੁਆਰਾ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇਵੈਕੂਈ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ੇਪ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਕੱਲੇ ਨਿਗਰਾਨ ਹੀ ਉਕਤ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਕਾਸੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ। ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਡਿਸਪਲੇਸਡ ਪਰਸਨਜ਼ (ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੋਬਾ) ਐਕਟ, 1954 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਪਟੇਦਾਰ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਨਿਗਰਾਨ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਖਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਲੀਜ਼ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਉਕਤ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਕੇ.ਐੱਲ. ਗੋਸਾਈ ਦੁਆਰਾ, ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ, 7 ਜਨਵਰੀ, 1960 ਨੂੰ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਕੇਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਾਣਯੋਗ ਜਸਟਿਸ ਟੇਕ ਚੰਦ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਜਸਟਿਸ ਇੰਦਰ ਦੇਵ ਦੁਆ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ 4 ਮਈ, 1962 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਅਹਿਮ ਸਵਾਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨ. 29 ਸਤੰਬਰ, 1967 ਨੂੰ ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਬਹਾਦਰ, ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਪੀ.ਸੀ. ਪੀਂਡਤ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਪੀ.ਡੀ. ਸ਼ਰਮਾ ਦੀ ਇੱਕ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਕੇਸ ਦਾ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

1959 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਲਈ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 115 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼.

ਸੀ. ਡੀ. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਡੀ ਈਵਾਨ , ਡੀ ਈਪੁਟੀ ਦੇ ਡੀਵਕੋਟ -ਜੀ ਐਨਰਲ ।

ਐਚ ਐਸ ਜੀ ਉਜਰਾਲ ਅਤੇ ਡਾ ਐਮ ਅੰਚੰਦਾ , ਇੱਕ ਵਕੀਲ , ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਨਿਰਣਾ

ਸ਼ਰਮਾ , ਜੇ.—ਇਹ ਵਿਦਵਾਨ ਅਧੀਨ ਜੱਜ, ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਨਾਰਨੌਲ, ਮਿਤੀ 26 ਫਰਵਰੀ, 1959 ਦੇ ਉਸ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਹੈ , ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੋਲ ਦਾਇਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ। ਹਰੀ ਰਾਮ ਨੇ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, ਸਟੇਟ ਆਫ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਅਫਸਰ, ਇਵੈਕੂਈ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ, ਨਾਰਨੌਲ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਆਪਣੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਕੁਝ ਤੱਥ ਇੱਥੇ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਨਾਰਨੌਲ ਕਸਬੇ ਅਤੇ ਬੁੱਚਲਪੁਰ ਪਿੰਡ ਦੀ ਮਾਲ ਅਸਟੇਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਥਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮੁਸਲਿਮ ਮਾਲਕ ਭਾਈਚਾਰਕ ਗੜਬੜ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਲੰਬਿਤ ਵੰਡ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪੁਰਾਣੇ ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਏ ਸਨ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਕਿਤੇ ਸਾਲ 1947 ਦੀ ਰਾਈਡਲ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਨਾਜ਼ਿਮ, ਨਾਰਨੋਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਨਾਇਬ-ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਨੇ ਸਾਉਣੀ 2004 ਬੀ.ਕੇ. ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਮਾਲ ਅਸਟੇਟਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਨਿਲਾਮੀ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਹਾੜੀ 2005 ਬਿਕਰਮੀ, 17-4-2004 ਬਿਕਰਮੀ, ਕੋਰ 1 ਅਗਸਤ, 1947 ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ। ਹਰੀ ਰਾਮ ਮੁਦਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੋਲੀ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਰੁਪਏ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ। ਦੋਨਾਂ ਵਾਢੀਆਂ ਲਈ 61,000 ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਰੁ. 5,000 ਸਾਉਣੀ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਰੁ. ਹਾੜੀ ਦੀ ਵਾਢੀ ਲਈ 56,000 ਰੁ. ਉਸ ਵੱਲੋਂ 1,250 ਰੁਪਏ ਨਕਦ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਲੀਜ਼ ਨੂੰ 8 ਅਕਤੂਬਰ, 1947 (23-6-2004 ਬਿ.) ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਟਿਆਲਾ ਇਵੈਕੂਈਜ਼ (ਪ੍ਰੋਪਰਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ) ਆਰਡੀਨੈਂਸ 2004 (2004 ਦਾ ਨੰਬਰ IX) 5 ਸਤੰਬਰ, 1947 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹਰੀ ਰਾਮ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਉਸਨੇ ਅਗਾਊਂ ਟੈਂਡਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਦੋ ਵਾਢੀਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਲੈਕਟਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ - ਮਹਿੰਦਰਗੜ੍ਹ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਮਾਲੀਆ ਕਿਉਂ ਨਾ ਵਸੂਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਨੇ ਕੁਝ ਇਤਰਾਜ਼ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕੁਲੈਕਟਰ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ 27 ਸਤੰਬਰ, 1950 ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਰਡਰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ, ਜਿਸਦੀ ਕਾਪੀ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਡੀਬੀ ਨੂੰ 10 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੀਜ਼ ਮਨੀ ਦੀ ਬਕਾਇਆ ਰਾਸ਼ੀ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਪਲਬਧ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਹਰੀ ਰਾਮ ਨੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜੋ 30 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1951 ਨੂੰ ਐਡਡਿਜ਼ਨਲ ਕਸਟੋਰੀਅਨ, ਇਵੈਕੂਈ ਪ੍ਰੋਪਰਟੀ, ਪੈਪਸੂ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਉਸਦੀ ਸੋਧ, ਹਾਲਾਂਕਿ, 16 ਜੂਨ, 1955 ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ-ਜਨਰਲ, ਭਾਰਤ ਦੁਆਰਾ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਵਧੀਕ ਨਿਗਰਾਨ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਦੀਵਾਨ, ਵਧੀਕ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਰੀਹੈਬੀਲਿਟੇਸ਼ਨ, ਪੈਪਸੂ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ; ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ (ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੋਬਾ) ਐਕਟ, (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) 9 ਅਕਤੂਬਰ, 1954 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਨੇ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਕਸਟੋਰੀਅਨ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ ਰਕਮਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਕਾਸੀ ਸੰਪੱਤੀ ਦਾ ਸਨਮਾਨ, ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ, ਲੀਜ਼ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਹੋਰ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੀ ਸੰਪੱਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਜੋ ਕਿ ਇਵੈਕੂਈ ਪ੍ਰੋਪਰਟੀ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਅਧੀਨ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। , 1950, (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਲ ਨੂੰ ਇਵੈਕੂਈ ਐਕਟ ਵਜੋਂ ਵੇਖੋ)। ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮਾਲ ਅਸਟੇਟ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਖਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕਾਮ ਪੈਨਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 12 ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਆਮ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਫਿਰ ਹਰੀ ਰਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ 17 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1956 ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ: -

“ਉੱਪਰ ਜੋ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੈ। 3,750 ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਕਾਏ ਵਜੋਂ 5,000 ਸਾਉਣੀ 2004 ਬਿਕ

Union of India and others v. Hari Rain (Sharma, J.)

ਸਟੇਟ ਅਫਸਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਬਤ ਕਰੋ। ਮੈਂ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰੀ ਰਾਮ ਨੂੰ ਡਿਫਾਲਟਰ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਦੀ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਮੀਨੀ ਮਾਲ ਦੇ ਬਕਾਏ ਵਜੋਂ ਵਸੂਲੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਹਾੜੀ 2005 ਬਿੱਕੇ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਈਏਸੀ ਪੁਨਰਵਾਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਰਿਮਾਂਡ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਸਹਾਇਕ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਨਾਇਬ-ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਰਿਕਾਰਡ ਮੰਗਵਾਏਗਾ ਅਤੇ ਹਾੜੀ 2005 ਬਿੱਕੇ ਦੀ ਲੀਜ਼ ਮਨੀ ਲਈ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰੀ ਰਾਮ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇਗਾ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਬਿੰਦੂਆਂ 'ਤੇ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਕੇਸ ਨੂੰ EAC ਪੁਨਰਵਾਸ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। DRR ਦੇ ਦਫਤਰ ਦੀ ਫਾਈਲ ਸਮੇਤ ਇਹ ਸਾਰੇ ਰਿਕਾਰਡ ਅਗਲੇਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ EAC ਪੁਨਰਵਾਸ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।"

ਹਰੀ ਰਾਮ ਦੁਬਾਰਾ ਉਪਰੋਕਤ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਇਵੈਕੁਈ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਸਹਿਮਤੀ ਬਣੀ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 12 ਤਹਿਤ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਉਸਨੇ ਬਾਲਮੁਕੰਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰਬਰ 387 ਆਫ 1955) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰੀ ਰਾਮ ਨੇ 1 ਨਵੰਬਰ, 1957 ਨੂੰ ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰਵ-ਭੇਜਿਆ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿਚਲੀ ਲੀਜ਼ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ, ਬੇਅਸਰ ਅਤੇ ਉਸ ਲਈ ਬੰਧਨਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿ ਇਹ ਪਟਿਆਲਾ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹੀ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲਾਗੂ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਤਿੰਨ ਬਚਾਓ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਲੀਜ਼ ਦੇ ਖਾਤੇ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਕਮ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਕੋਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਲਈ ਵੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ। ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ. 1 ਅਤੇ 2 ਨੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਹੀਂ ਲੜਿਆ। ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਅਫਸਰ, ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 3, ਨੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦੀਵਾਨੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ 'ਕੀ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ' ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁਢਲੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦਾਇਰ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਗੋਸਾਈਂ, ਜੇ. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਆਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ। ਕੇਸਾਂ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰਕਮ ਰੁਪਏ ਸੀ। 61,000 ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਕਾਰਵਾਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਦ

I. L. R. Punjab and Haryana (1968)1

ਕੇਸ ਟੇਕ ਚੰਦ ਅਤੇ ਇੰਦਰ ਦੇਵ ਦੁਆ, ਜੇ.ਜੇ. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਬੈਚ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ।

ਬਚਾਓ ਪੱਖ-ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜਾ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਨਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਵੈਕੂਈ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 4(1), 28, 46 ਅਤੇ 48 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦਾ ਹੈ-

“4(1) ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਧਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੋਵੇਗਾ।

28. ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਟੋਡੀਅਨ-ਜਨਰਲ, ਨਿਗਰਾਨ, ਵਧੀਕ ਨਿਗਰਾਨ, ਅਧਿਕਾਰਤ ਡਿਪਟੀ ਨਿਗਰਾਨ, ਉਪ ਨਿਗਰਾਨ ਜਾਂ ਸਹਾਇਕ ਨਿਗਰਾਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹਰ ਹੁਕਮ ਅੰਤਿਮ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਾਂ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਮੂਲ ਮੁਕੱਦਮੇ, ਅਰਜ਼ੀ ਜਾਂ ਅਮਲ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ।

46. ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਵਲ ਜਾਂ ਮਾਲ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ- 8 * * *

(a) ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਖਾਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਜਾਂ

(c) ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਸ ਟੋਡੀਅਨ-ਜਨਰਲ ਜਾਂ ਨਿਗਰਾਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਕਰਨਾ; ਜਾਂ

(cl) ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਸਟੋਡੀਅਨ-ਜਨਰਲ ਜਾਂ ਨਿਗਰਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

48(1) ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਕਾਸੀ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਨਿਗਰਾਨ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ ਕੋਈ ਵੀ ਰਕਮ, ਕਿਸੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਸਪਸ਼ਟ ਜਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ, ਲੀਜ਼ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲੀਏ ਦੇ ਬਕਾਏ ਵਾਂਗ ਹੀ ਵਸੂਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। .

(2) ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ

Union of India and others v. Hari Rain (Sharma, J.)

ਨਿਗਰਾਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਿਗਰਾਨ, ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੋ ਉਹ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇ, ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੇਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਰਕਮ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਦੇਣਯੋਗ ਹੋਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ, ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰੋ; ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪੀਲ ਜਾਂ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਅੰਤਮ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

- (3) ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਨਿਗਰਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਸਦੀ ਮੁੜ ਕਵਰੇਜ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸੀਮਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1908, ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। "

ਸੈਕਸ਼ਨ 48(2) ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਇਹ ਦਰਸਾਏਗਾ ਕਿ ਨਿਗਰਾਨ ਕੋਲ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਰਕਮ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਨਿਗਰਾਨ ਨੂੰ। ਇਹ ਉਸਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪੀਲ ਜਾਂ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਉਸਦਾ ਹੁਕਮ ਅੰਤਿਮ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 46 ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਜਾਂ ਰੈਵਿਨਿਊ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਸਟੋਡੀਅਨ-ਜਨਰਲ ਜਾਂ ਨਿਗਰਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਸਟੋਡੀ-ਜਨਰਲ ਜਾਂ ਕਸਟੋਡੀਅਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੀਵਾਨੀ ਜਾਂ ਮਾਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। - ਸੈਕਸ਼ਨ 20 ਨਿਗਰਾਨ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਜਾਂ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਮੂਲ ਮੁਕੱਦਮੇ, ਅਰਜ਼ੀ ਜਾਂ ਅਮਲ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਅੱਗੇ ਇਹ ਉਪਬੰਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਧਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਈਵਾ ਕਿਉਂ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ 'ਤੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ *ਜਫਰਾਨ ਬੇਗਮ* (1964 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 772) ਨੇ 20 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1967 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਾਫਰਾਨ ਬੇਗਮ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਘਰ ਤੋਂ ਬੇਦਖਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਸੱਤ/ਅੱਠਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਨਿਕਾਸੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਸੀਅਤ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ 1918 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੁਰਾਦ ਬਕਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਅਪੀਲ

Union of India and others v. Hari Ram (Sharma, J.)

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵੀ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਆਖਰਕਾਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਆਈ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲਾ ਘਰ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਕਿ ਕੀ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲਾ ਘਰ ਈਵਾ ਕਿਉਂ ਜਾਇਦਾਦ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਵੈਕੂਈ ਐਕਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਹਾ ਕਿ-

“ਸੈਕਸ਼ਨ 46 ਦੀ ਇੱਕ ਨੰਗੀ ਰੀਡਿੰਗ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿੰਨੀ ਵਿਆਪਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਮਾਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਐਕਟ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਨਿਕਾਸੀ ਪ੍ਰੋਪਰਟੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਕੋਡ ਹੈ।

⋆

28 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਦੇ ਕੇ ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ; ਇਹ ਧਾਰਾ 46 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਤਿੰਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੀਵਾਨੀ ਅਤੇ ਮਾਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 46 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਮਾਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

* * * * * \$ _

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜੇ ਅਪੀਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿਚ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਇਹ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਸਹੀ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦਾ ਸਵਾਲ ਇਕ ਸਾਧਾਰਨ ਦੋਸ਼ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਅੰਤ ਵਿਚ ਕਸ - ਟੋਡੀਅਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸ ਤਰਕ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੱਥੋਂ ਸਿਰਲੇਖ ਦਾ ਸਵਾਲ ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕਟੋਡੀਅਨ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਤਹਿਤ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 7 ਅਧੀਨ ਉਸਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੁਝ ਪ੍ਰੋਪਰਟੀ - ਨਿਕਾਸੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 7 ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

* * * * *

ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 46 ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਜਾਂ ਮਾਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਕ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਤਹਿਤ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4(1) ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਵਿਵਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਐਕਟ ਦੂਜੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਓਵਰਰਾਈਡ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਯੁਕਤ ਰੀਡਿੰਗ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਈ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਨੂੰ ਓਵਰਰਾਈਡ ਕਰੇਗਾ। ਸੈਕਸ਼ਨ 4, 28 ਅਤੇ 46 ਦੇ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਖਰਕਾਰ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ-

“ਇਸ ਲਈ, ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਨ 'ਤੇ, ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਬਾਰੇ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੀਵਾਨੀ ਜਾਂ ਮਾਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 46 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰੋਪਰਟੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਹੱਕ ਜਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਖਾਲੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

Evacuee Act ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 4, 28, 46 ਅਤੇ 48 ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਸਪਸ਼ਟ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ। ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਅਪਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਧਾਰਾ 48 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਨਿਗਰਾਨ ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹਰੀ ਰਾਮ ਮੁਦਈ-ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ, ਲੀਜ਼ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਰਕਮ ਬਕਾਇਆ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਹਰੀ ਰਾਮ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 48 ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਹੁਣ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, 22 ਅਕਤੂਬਰ 1956 ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 48 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਰਜ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਕੇਸ ਦੇ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਬਦਲੇ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ *ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਦਿ ਕਸਟਡੀਅਨ ਆਫ ਇਵੈਕੂਈ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ, ਪੈਪਸੂ, ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ*, ਜਿੱਥੋਂ ਇਵੈਕੂਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਦੇ ਘੇਰੇ ਦੀ ਲੰਮੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ -

' ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਸੋਧ ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਘਨ ਦੇ ਨਿਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਉਪਾਅ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਪ੍ਰੋਸੀਡਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਉਹਨਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਬਕਾਇਆ ਹਨ ਜਾਂ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਕਾਇਆ ਹਨ। . ਇਸਦਾ ਪਿਛਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਨੀਤੀ ਲਈ ਘਿਣਾਉਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ”

ਇਹੀ ਵਿਚਾਰ *ਦਿ ਕਸਟਡੀਅਨ ਆਫ ਇਵੈਕੂਈ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ, ਜੁਲੰਦੂਰ ਬਨਾਮ ਸਤ ਨਰਾਇਣ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (1959 ਦੇ ਪੱਤਰਾਂ ਦੇ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 109 ਦਾ 11 ਜਨਵਰੀ, 1962 ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ)* ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸੀ।

ਮੇਮਨ ਅਬਦੁਲ ਕਰੀਮ, ਹਾਜੀ ਤਇਅਬ ਬਨਾਮ ਡਿਪਟੀ ਕਟੋਡੀਅਨ-ਜਨਰਲ (2) ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਜੋ ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ-

“ਸੋਧਿਆ ਸੈਕਸ਼ਨ 48 22 ਅਕਤੂਬਰ, 1956 ਤੋਂ ਐਕਟ ਨੰਬਰ 91 ਆਫ 1956 ਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਤੇ (2) ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਅਕਤੂਬਰ

Union of India and others v. Hari Rain (Sharma, J.)

22', 1956, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੋਧਾਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਪੂਰਵ-ਅਨੁਮਾਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਕਿ ਉਹ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ ਹੋਣ ਜਾਂ ਦਾਅਵੇ ਜਿਸ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਪਿਛਲੀ ਤਾਰੀਖ ਦੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਨਿਗਰਾਨ ਪਟੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਮੁਦਈ-ਜਵਾਬਦਾਰ ਹਰੀ ਰਾਮ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ। . ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਈ ਗਈ ਖਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਲੀਜ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਦਈ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਹਰੀ ਰਾਮ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਗਰਾਨ ਵਾਂਗ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ। ਉਸ ਦੁਆਰਾ 1947 ਤੱਕ ਸੈਕਸ਼ਨ 27 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਅਧੀਨ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ-

"ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹਰ ਆਦੇਸ਼, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਅੰਤਿਮ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਜਾਂ ਸਸ਼ੋਧਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਸਲ ਮੁਕੱਦਮਾ, ਅਰਜ਼ੀ ਜਾਂ ਅਮਲ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ।"

ਸੈਕਸ਼ਨ 36 ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ-

"ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਫ਼ਤਰ ਜਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।"

(2) ਏਆਈਆਰ 1964 ਐਸਸੀ 1256.

ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 21, 27 ਅਤੇ 36 ਦੀ ਵਾਕੰਸ਼ ਵਿਗਿਆਨ ਈਵਾ ਕਿਉ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 48(2), 28 ਅਤੇ 46 ਦੇ ਵਾਕੰਸ਼ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਲਈ, ਮੇਮਨ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਿਯਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਕੇ ਅਬਦੁਲ ਕਰੀਮ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਪਟੇ ਦੇ ਸਵਾਲ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਰੀ ਰਾਮ, ਪੋਟਿਫ-ਜਵਾਬਦਾਰ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਰੀ ਰਾਮ, ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਾਕੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਕਾਮ ਪੈਨਸ਼ੇਜ਼ਨ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸਿਰਫ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਰਕਮ ਅਰੀ ਰਾਮ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਜਾਂ ਲੀਜ਼ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੇ ਇਹ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਦੀਵਾਨੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਹਰੀ ਰਾਮ (1) ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੁਲੈਕਟਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਹਿੰਦਰਗੜ੍ਹ ਨੇ 27 ਸਤੰਬਰ, 1950 ਨੂੰ ਡੀ.ਬੀ. ਅਤੇ (2) ਮੋਹਨ ਲਾਈ ਦੀਵਾਨ, ਵਪੀਕ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ 17 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1956 ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਹੁਕਮ ਇਵੈਕੂਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 21 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ 18 ਫਰਵਰੀ, 1954 ਨੂੰ ਰਿਕਵਰੀ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ, ਸੰਗਰੂਰ ਨੇ ਹਰੀ ਰਾਮ, ਸਾਢੇ ਝਗੜੇ ਦੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ 10000 ਰੁਪਏ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ। 28 ਫਰਵਰੀ, 1954 ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚ 64,000 ਰੁਪਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰਕਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਵੈਕੂਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਧੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੰਨੇ ਵਿਆਪਕ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਿ ਇਵੈਕੂਈ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਬਨਾਮ ਹਰਨਾਮ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬੈਂਚ ਵਜੋਂ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਸਿੰਘ (3), ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ: -

“ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸਨੂੰ ਸੱਟ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਕੱਲੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੋਲ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ 'ਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ; ਉਹ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹੀ ਸੁਣਨ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ।

Union of India and others v. Hari Ram (Shanna, J.)

ਇਵੈਕੂਈ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਐਕਟ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਸਾਧਾਰਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਨੂੰ ਸਾਧਾਰਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ ਐਕਟ ਜਾਂ ਲੈਂਡ ਰੈਵੇਨਿਊ ਐਕਟ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਵਿੱਤੀ ਮਾਪਦੰਡ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਨਕਮ - ਟੈਕਸ ਅਫਸਰ ਜਾਂ ਰੈਵੇਨਿਊ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਰਾਜ ਲਈ ਮਾਲੀਆ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਕਾਸੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਸੰਭਾਲ, ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਵਰਗੇ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦਤ ਸਵਾਲਾਂ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਵਾਦਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਬਾਰੇ ਜੋ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਵਸੂਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਨਿਗਰਾਨ ਕੋਲ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਰਜ਼ਾ ਸਮੇਂ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 48 ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਜਦੋਂ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਰਜ਼ਾ ਸਮੇਂ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ - ਇਵੈਕੂਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। . ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਵਾਨੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਵਧੀਕ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਦੀਵਾਨ ਦੁਆਰਾ 17 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1956 ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੁਕਮ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਕਲੈਕਟਰ, ਮਹਿੰਦਰਗੜ੍ਹ ਦੁਆਰਾ 27 ਸਤੰਬਰ, 1950, ਐਗਜ਼ੀਬਿਟ ਡੀਬੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ-ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਹਰੀ ਰਾਮ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੋਲ ਰਿਮਾਂਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ (ਰਿਕਵਰੀ), ਸੰਗਰੂਰ ਵੱਲੋਂ 18 ਫਰਵਰੀ, 1954 ਨੂੰ ਇੱਕ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਮੁਦਈ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਕੋਲ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਸਵਾਲ ਵਿਚਲੀ ਲੀਜ਼ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ, ਬੇਅਸਰ ਅਤੇ ਮੁਦਈ ਲਈ ਬੰਧਨਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਲੀਜ਼ ਦੇ ਖਾਤੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰਕਮ ਵਸੂਲਣ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਹੈ. ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜਾ ਸਿਰਫ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਖਰਚੇ ਘਟਨਾ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਗੇ. ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ 6 ਨਵੰਬਰ, 1967 ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਐਸ ਹਜ਼ੋਰ ਬੀ ਅਹਦਰ _ ਜੇ. - ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਪ੍ਰੋਮ ਚੰਦ ਪੰਡਿਤ, J.—ਮੈਂ ਵੀ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਬੀ. ਆਰ. ਟੀ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਗੁਲਜ਼ੇਬਾ

5255 ILR—ਸਰਕਾਰੀ ਪੈਸਾ C'nd

I. L. R. Punjab and Haryana

(1968)1